

ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკის ფორმირების სისტემური კონცეფცია და სოციოკულტურული გამოწვევები

გივი ბედიანაშვილი

*ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
ევროპის უნივერსიტეტის პროფესორი*

ნაშრომში განხილულია ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკის ფორმირების სისტემური კონცეფციის ძირითადი ასპექტები, წარმოდგენილია შემეცნების პროცესისა და კულტურის როგორც ფაქტორის თავისებურებები. გამოკვლეულია მეცნიერული ცოდნის მიღებისა და კულტურის ურთიერთმიმართების საკითხი. აღნიშნულია, რომ კულტურის როგორც ფაქტორის განხილვისას, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს უშუალოდ საქმიანი კულტურის როგორც არაფორმალური ინსტიტუტის მიზანმიმართულ სრულყოფას.

საკვანძო სიტყვები: ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკა; კულტურა; საქმიანი კულტურის პარამეტრების მონიტორინგი; განათლების და მეცნიერების სისტემური გარდაქმნა.

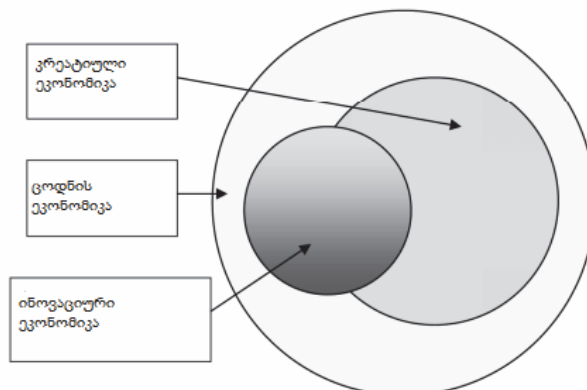
გლობალიზაციის თანამედროვე პირობებში ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკის (ცოდნის ეკონომიკის) ფორმირებას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ყველა ქვეყნისთვის. ცოდნის ეკონომიკის ფორმირებაში აქტუალურია ცოდნისა და მასთან დაკავშირებული კულტურის კონცეფტუალური ასპექტების ახლებური სისტემურ გააზრება.

მნიშვნელოვნად გვესახება პირველ რიგში თვით შემეცნების პროცესის და კულტურის როგორც სოციალურ-ეკონომიკური ფაქტორის ურთიერთმიმართების თავისებურებების გამოვლენა. ვფიქრობთ, რომ სწორედ შემეცნების ტექნოლოგიისა და კულტურით განპირობებული ადამიანის ქცევის ფორმატში ძვეს ის ძირითადი გამოწვევები, რომელთა გათვალისწინებაც ხელს შეუწყობს ცოდნის ეკონომიკის რეალურ მშენებლობას ცოდნის საზოგადოების ფორმირების კონტექსტით.

პოსტინდუსტრიული თეორიის შესაბამისად, პოსტინდუსტრიული ეკონომიკის ძირითადი რესურსი არის ინფორმაცია და ცოდნა, როდესაც დეტერმინანტი ხდება უკვე უშუალოდ თეორიული ცოდნა უნივერსიტეტებით, მისი, როგორც ცოდნის აქტიური გენერირების, თავმოყრის და ათვისების ადგილით (Hadad, 2017; Papava, 2018; Bedianashvili, 2018). ამასთან ერთად, აღსანიშნავია, რომ ცოდნის ეკონომიკის, ინოვაციური ეკონომიკის და კრეატიული ეკონომიკის ცნებებს შორის განსხვავება არსებითია (იხ. სქემა), თუმცა ვხვდებით სხვა მოსაზრებებსაც (იხ., მაგალითად: Understanding Knowledge Societies, 2005; Миндели и др. 2007; Ásgeirsdóttir, 2006).

ცოდნის მიღების როგორც ფენომენის განხილვისას, კლასიკური და თანამედროვე სქემების გვერდით (იხ., მაგალითად: Kuhn, 1962; Lakatos, 1970; Understanding Knowledge Societies, 2005; Tocan, 2012; Sundać et al., 2011; Skrodzka, 2016; Lopez-Leyva et al., 2017), ვფიქრობთ, აქტუალურია ინტერდისციპლინური ხედვის საფუძველზე თვით მეცნიერების და მეცნიერული კვლევის სისტემური კონცეფციის ფორმირება. აქ აღსანიშნავია კონსტრუქტივიზმის მიმართულება, რომელიც დღეს საკმაოდ ფართოდაა წარმოდგენილი სხვადასხვა მეცნიერებაში - ფილოსოფიაში, სოციოლოგიაში, ფსიქოლოგიაში, ასევე ეკონომიკაში (იხ.: ლეიაშვილი, 2017; Gergen, 1994; Grazelfeld, 1995; Глазерсфельд, 2000; Джерджен, 2003; Келли, 2000; Abdelal et al., 2009; Abdelal, 2009; Konings, 2015; Patnem, 1981; Popkov, 2017; Raskin, 2002; Varela et al., 1993; Матурана и др., 2001; Петренко, 2002; Пиаже, 2004; Улановский, 2004; Ферстер, 2000; Цоколов, 2000).

ცოდნის ეკონომიკის, კრეატიული ეკონომიკისა და ინოვაციური ეკონომიკის თანაფარდობა (Душина, 2009).

განსაკუთრებით უნდა გამოიყოს რადიკალური კონსტრუქტივიზმი როგორც კომუნიკაციის, თვითორგანიზაციის და სამყაროს მოდელის აგების გარკვეული კონცეფცია. აღსანიშნავია, რომ რადიკალური კონსტრუქტივიზმის მომხრეები აქტიურად იყენებენ ისეთი მეცნიერებებისა და დისციპლინების დებულებებს, როგორცაა: ფსიქოლოგია, ანთროპოლოგია, ნეირობიოლოგია, კომუნიკაცია, სისტემების თეორია, კიბერნეტიკა და ეკონომიკური კიბერნეტიკა (აქ იგულისხმება ისეთი ცნებები, როგორცაა სისტემა, მართვა, უკუკავშირი, ინფორმაცია, „შავი ყუთი“, ემერჯენტულობა, ჰომეოსტაზი, სირთულის ზომა, მდგრადობა, თვითრეგულირება, აუცილებელი ნაირსახეობა და სხვ. (იხ.: Wiener, 1948; ვინერი, 1961; Ланге, 1968; Кобринский и др., 1982). შემეცნების პროცესის განხილვისას, რადიკალური კონსტრუქტივისტების აზრით, შეუძლებელია ცოდნის მიღება გარედან, სინამდვილის ასახვა, გადატანა, რაც განპირობებულია ცოცხალი ორგანიზმების ინფორმაციული ჩაკეტილობით და იმით, რომ ცოცხალ ორგანიზმებს არ შეუძლიათ გავიდნენ მათი მიერ შექმნილი წარმოსახვითი რეალურობის საზღვრებს გარეთ.

მთავარი პოსტულატი რადიკალური კონსტრუქტივიზმისთვის ისაა, რომ ცოდნა არის არა ობიექტური სინამდვილის სურათი (ასახვა), არამედ, ცხოვრების პროცესში საკუთარი გამოცდილების შეთანხმებისა და ორგანიზაციის გარკვეული წესი. აქედან გამომდინარე, თითქოს ჩვეულებრივი, ბუნებრივი მტკიცება - „სინამდვილესთან შესაბამისობის“ ცნების მაგივრად, რადიკალური კონსტრუქტივიზმის ფარგლებში შემოთავაზებულია ცნება - ცოდნის და თეორიის „გამოსადეგობა“ და „სიცოცხლისუნარიანობა“ - რეალური კონსტრუქტივისტების ფუნქციონირების მიმართ (Глазерсфельд, 2000). აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ რადიკალურ კონსტრუქტივიზმში რიგი საკვანძო ცნება მთლიანად ან ნაწილობრივ აღებულია ზოგადად კიბერნეტიკიდან ან ეკონომიკური კიბერნეტიკიდან, მათ შორის ცნობილი წრიული მიზეზობრიობის, ინფორმაციული ჩაკეტილობის და თვითრეგულაციულობის ცნებები (Foerster, 2003). ასევე, კარგად ცნობილი აუტოპოეზის ცნება, რომელიც ასახავს ცოცხალი სისტემების უნარს ავტონომიურად შეინარჩუნონ მთლიანობის თვისება (Maturana, et al., 1998; Матурана, 1996; Матурана и др., 2001).

ეკონომიკურ კიბერნეტიკასთან მიმართებით შეიძლება განხილულ იქნეს მისი განვითარების ეტაპები ანალოგიურად კლასიკური (პირველი რიგის), მეორე და მესამე რიგის კიბერნეტიკისა (Foerster, 1995; Glanville, 2008, 2011). აქ შეიძლება აღინიშნოს, რომ სწორედ შემეცნების და სამეცნიერო რაციონალურობის კონცეფციების განვითარების კვალობაზე ხდებოდა ეკონომიკური კიბერნეტიკის უშუალოდ თეორიულ-კონცეფტუალური საფუძვლების ცვლილება. თუ კლასიკურ მეცნიერებას, კლასიკურ სამეცნიერო რაციონალურობას (ყურადღება კონცენტრირებულია კვლევის ობიექტზე სქემაში - „ობიექტი-სუბიექტი“) შეესაბამება პირველი რიგის ეკონომიკურ კიბერნეტიკას, არაკლასიკური მეცნიერების შესაბამისია მეორე რიგის ეკონომიკური კიბერნეტიკა (როდესაც ყურადღება მიმართულია კვლევის სუბიექტზე), ხოლო პოსტარაკლასიკური მეცნიერების შესაბამისი ხდება მესამე რიგის ეკონომიკური კიბერნეტიკა. ამ ეტაპზე შემოდის კვლევის ახალი ობიექტი, როგორცაა „სუბიექტი-თვითგანვითარებადი პოლისუბიექტური გარემო“, როდესაც ყურადღება გამახვილებულია აქტიურ პოლისუბიექტურ გარემოზე, რომელშიც ფუნქციონირებს და ვითარდება სუბიექტი (იხ., მაგალითად: Лепский, 2015).

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შეიძლება დავასკვნათ, რომ რადიკალური კონსტრუქტივიზმის საფუძველია ის, რომ იგი ცოდნას ანიჭებს სუბიექტური კონსტრუქტის ხასიათს, უარყოფს რა შემეცნების პროცესში ობიექტური სამყაროს ასახვის ან გამოსახვის შესაძლებლობებს. ამასთან, გამოკვეთილად აღინიშნება, რომ სამყაროს კონსტრუქციების პროცესი ხდება ადამიანებში უნებლიედ და გაუცნობიერებლად, რის გამოც ეს პროცესი ჯერ არ გამხდარა სოციალური და შემეცნებითი ყურადღების ობიექტი. სუბიექტის გარეშე არსებული რეალობა აქ განიხილება მხოლოდ როგორც გარე სამყაროს ობიექტების შესახებ რწმენის პროდუქტი. სინამდვილეში კი, რადიკალური კონსტრუქტივისტების კონცეფციის თანახმად, ერთადერთი რეალობა ერთეულოვანი ორგანიზმის ინდივიდუალური ცნობიერება (Glaserfeld, 1995). ჩვენი აზრით, შემეცნების აღნიშნული თავისებურება კონსტრუქტივიზმის პრიზმით ეფექტიანად შეიძლება გამოვიყენოთ სწავლების პროცესში.

საინტერესოდ მიგვაჩნია უ. მატურანას და ფ. ვარელას კონცეფტუალური აზრი იმის შესახებ, რომ ადამიანების მიერ სამყაროს შემეცნებით გამოსახულებაში საერთო (მსგავსება) განპირობებულია მათი ბიოლოგიური ფესვების ერთიანობით, სხვა ყოველივე განსხვავებული კი გამოწვეულია კულტურით (Матурана и др., 2001).

მართლაც, მეცნიერული ცოდნის მიღების პროცესში კულტურას აქვს დიდი მნიშვნელობა, მაგალითად, კონკრეტულ სიტუაციაში ინფორმაციის მიღებისა და გამოყენებისას. ა. ნეგანდჰიმ და ს. პრასადმა გაამახვილეს ყურადღება ეკონომიკის ქვედა რგოლის - საწარმოს მმართველობით ფილოსოფიაზე, რომელიც გამოძღვანდება განსაკუთრებულ დამოკიდებულებაში მომუშავეებთან, მომხმარებლებთან, მომწოდებლებთან, აქციონერებთან, ხელისუფლებასა და მუნიციპალურ ორგანოებთან (Negandhi, et al, 1971; ბარათაშვილი, და სხვ., 2016; ბედიანაშვილი, 2018). მათ მიერ შემოთავაზებულ მოდელში უშუალოდ მმართველობითი ფილოსოფია როგორც ფაქტორი, გადამწყვეტ ზეგავლენას ახდენს ფირმის ქცევაზე. ემპირიულმა გამოკვლევებმა და პრაქტიკამ აჩვენა ხელმძღვანელობის სტილის ფორმირებაში ინსტიტუციური და კულტურული ფაქტორების ზეგავლენის დიდი როლი.

ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური სისტემის სპეციფიკიდან გამომდინარე (Bedianashvili, 1995), დიდი მნიშვნელობა აქვს საქმიანი კულტურის მაჩვენებლების, ასევე ფასეულობების სისტემატურ მონიტორინგს, მათი როგორც პოზიტიურ, ასევე ნეგატიურ თავისებურებათა გამოვლენას, შეფასებას, გათვალისწინებას, ხოლო

საჭიროების შემთხვევაში, რეგულირებას და საზოგადოებისათვის მისაღები ფორმებით მიზანმიმართულ კორექტივებს (ტრანსფორმაციას), შესაბამისი ინსტიტუციური ცვლილებების და სისტემური ინსტიტუციონალიზაციის გათვალისწინებით.

კულტურის როგორც ფაქტორის განხილვისას, განსაკუთრებულ ყურადღებას მოითხოვს უშუალოდ საქმიანი კულტურის (როგორც არაფორმალური ინსტიტუტის) სრულყოფა. გამოკვლევები ადასტურებს (Hofstede, 2004; ბედიანაშვილი, 2014; Didero et al., 2008; Beugelsdijk, 2007; Furman et al., 2002; Geertz, 1973; Herbig and Srholec, 1998; Inglehart and Welzel, 2005; Von Hippel, 2005; Acs, 2006; Barnett, 1953; Bedianashvili, 2018, Beugelsdijk et al., 2014; Brons, 2006; Dickson et al., 2003; Didero et al., 2008; Edler and Fagerberg, 2017; Differences in Innovation Culture Across Europe, 2008), რომ კულტურულ ფაქტორს აქვს გადამწყვეტი მნიშვნელობა ინოვაციური საქმიანობის განვითარებისთვის ცოდნის ეკონომიკის ფორმირების მოთხოვნებისა და მთლიანად ცოდნის საზოგადოების მშენებლობის უზრუნველყოფის კონტექსტით. ყოველივე აღნიშნული კი უდავოდ გულისხმობს განათლების და მეცნიერების სისტემურ გარდაქმნას, რაშიც ვფიქრობთ, მნიშვნელოვანია კარგად ცნობილი „სამმაგი სპირალის“ კონცეფციის (იხ., მაგალითად: Etzkowitz, 1993; Etzkowitz & Leydesdorff, 1995) გამოყენების საფუძველზე უნივერსიტეტების როლის არსებითი ამაღლება უშუალოდ ცოდნის ეკონომიკისა და ერთიანი ეფექტიანი ინოვაციური სისტემის ფორმირების მექანიზმში.

ლიტერატურა:

1. ბარათაშვილი ე., ზარანდია ჯ., მარიდაშვილი მ., ჩეჩელაშვილი მ., მახარაშვილი ი., ღამბაშიძე თ. (2016). შედარებითი მენეჯმენტი და კლასტერიზაცია. თბილისი.
2. ბედიანაშვილი გ. (2014). კულტურა როგორც ინსტიტუტი ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების და საერთაშორისო ბიზნესის კონტექსტში. ჟურნალი „ეკონომისტი“, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტი, №6, თბილისი.
3. ბედიანაშვილი, გ. (2017). ცოდნის ეკონომიკის ფორმირება და ინოვაციური სამეწარმეო პოლიტიკა: ინსტიტუციური ასპექტი. ჟურნალი: „გლობალიზაცია და ბიზნესი“, №36, გვ.10-16.
4. ბედიანაშვილი, გ. (2018). კროს-კულტურული ურთიერთობები საერთაშორისო ბიზნესში. თბილისი.
5. ვინერი ნ. (1961). კიბენეტიკა და საზოგადოება, თბილისი.
6. ლეიაშვილი პ. (2017). ეკონომიკური მოღვაწეობა: სისტემური ანალიზი. თბილისი: ”სიახლე”.
7. Abdelal R., Blyth M., Parsons G. (2009). Constructivist Political Economy.
8. Abdelal R. (2009). Constructivism as an Approach to International Political Economy. In Handbook of International Political Economy, pp. 57–71.
9. Acs Z. J., (2006). How is Entrepreneurship Good for Economic Growth? Innovations: Technology, Governance, Globalization 1(1), pp. 97-107.
10. Åsgeirsdóttir B., (2006). OECD work on knowledge and the knowledge economy. In Brian, K., and Dominique, F. (Eds.), Advancing knowledge and the knowledge Economy. Cambridge: The MIT press, pp.17-23.
11. Augier M., and Teece, D.J. (2007). Perspectives on research and development. Organizing and Managing innovation in a (Global) knowledge-based economy. In Ichijo, K., and Nonaka, I. (Eds.), Knowledge creation and management. New Challenges for managers. Oxford: Oxford University Press, pp. 198-212.
12. Barnett H.G. (1953). Innovation: The basis of cultural change. New York: Mc Graw Hill.
13. Bedianashvili G. (1995). State, Power Structure and Socio-Economic Reform of Society. Tbilisi, Mecniereba.
14. Bedianashvili G. (2018). Knowledge Economy, Entrepreneurial Activity and Culture Factor in Modern Conditions of Globalization: Challenges for Georgia. Journal: Globalization and Business, no 5, pp.32-37.
15. Beugelsdijk S. (2007). ‘Entrepreneurial culture, regional innovativeness and economic growth’, Journal of Evolutionary Economics, 17(1): pp.187-210.
16. Beugelsdijk S., Slangen A., Maseland R., & Onrust, M. (2014). The impact of home–host cultural distance on foreign affiliate sales: The moderating role of cultural variation within host countries. Journal of Business Research, 67(8), pp.1638-1646.
17. Brons L. (2006). Indirect measurement of regional culture in the Netherlands, Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, 97(5): pp.547-566.
18. Constructivism in Theory Knowledge (2008). M., RAS Institute of Philosophy (In Russian).
19. Dickson M. W., Den Hartog, D. N., & Mitchelson, J. K. (2003). Research on leadership in a cross-cultural context: Making progress, and raising new questions. The leadership quarterly, 14(6), pp.729-768.
20. Didero M., Gareis K., Marques P., & Ratzke M. (2008). Differences in innovation culture across Europe. Transformative Use of ICT in EU Regions. Transform, Germany.
21. Dider, M., Gareis K., Marques, P., Ratzke, M. et al. (2008). Differences in Innovation Culture across Europe, Discussion paper, TRANSFORM project report, URL: <http://www.transformeu.org/publications/documents/Differences in Innovation Culture.pdf> (retrieved 10. 7. 2008).

22. Differences in Innovation Culture Across Europe (2008).
23. Edler J., Fagerberg J. (2017).-Innovation policy: what, why, and how. Oxford Review of Economic Policy. Volume 33, Number 1, pp. pp.2–23.
24. Etzkowitz H., (1993). Technology transfer: The second academic revolution. Technology Access Report 6, 7-9.
25. Etzkowitz H., Leydesdorff L. (1995). The Triple Helix---University-Industry-Government Relations: A Laboratory for Knowledge-Based Economic Development. EASST Review 14, 14-19.
26. Foerster H. (2003). Understanding understanding: essays on cybernetics and cognition.
27. Foerster H. (1995). The Cybernetics of Cybernetics (2nd edition).
28. Foray D., (2006). The economics of knowledge. Cambridge: The MIT Press.
29. Geertz C. (1973). The Interpretation of Cultures. New York, Basic Books.
30. Glanville R. (2008). Second Order Cybernetics. Systems Science and Cybernetics.
31. Glanville R. (2011). Introduction: A conference doing the cybernetics of cybernetics. Kybernetes, 40(7/8): 952–963.
32. Glasersfeld E., (1995). Radical Constructivism: A Way of knowing and learning.
33. Hadad S., (2017). Knowledge Economy: Characteristics and Dimensions. Journal: Management Dynamics in the Knowledge Economy Vol.5, no.2, pp.203-225.
34. Hofstede G et al. (2004) 'Culture's role in entrepreneurship: self-employment out of dissatisfaction', in: Brown, T and Ulijn J. (eds.) 'Innovation, Entrepreneurship and Culture. The interaction between Technology, Progress and Economic Growth', Cheltenham, Massachusetts: Edward Elgar Publishing, pp. 162-203.
35. Inglehart R. and Welzel C. (2005) 'Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence', Cambridge, MA, et al.: Cambridge University Press.
36. Konings M. (2015). What is Constructivism For? - Progress in Political Economy (PPE).
37. Kuhn T. (1962). The Structure of Scientific Revolutions.
38. Lakatos I. (1970). Falsification and the Methodology of Scientific Research Programmes.
39. Lopez-Leyva S., Mungaray-Moctezuma A-B., (2017). Knowledge-Based Economy as a Foundation for the Economic Development of Countries. Journal: Management Dynamics in the Knowledge Economy Vol.5 no.4, pp.481-501.
40. Negandhi A. R., Prasad S. B. (1971). Comparative Management. N. Y.
41. Papava, V. (2018). Catching Up and Catch-Up Effect: Economic Growth in Post-Communist Europe (Lessons from the European Union and the Eastern Partnership States). European Journal of Economic Studies, 2018, 7(2).
42. Petrenko V. (2010). The Paradigm of Constructivism in Humanitarian Sciences. Methodology and History of Psychology. 2010. V. 5. Issue 3, pp. 5-12.
43. Popkov V. (2016). Constructivism and Multiple Economic Theories. Questions of Social Theory. V.8, Issue 1-2 (In Russian).
44. Rooka D., Salvatorip, A., Moylandb, J., Rosab, P., (2017). Innovation Patterns: Upgrading Sectorial Classification for the Fourth Industrial Revolution. Kensho Technologies.
45. Skrodzka I. (2016). Knowledge-based economy in the European Union – Crosscountry analysis. Statistics in Transition New Series, 17(2), pp.281-294.
46. Smagina M. (2007). Social Constructivist Paradigm in Social Knowledge as Alternative of Traditional Methodology. Journal of Sociology and Social Anthropology. V. X, № 2, pp. 73-84.
47. Sundać D., Krmpotić, I.F. (2011). Knowledge economy factors and the development of knowledge-based economy. Croatia Economic Survey, 13(1), pp.105-141.
48. Tocan M. C. (2012). Knowledge based economy assessment. Knowledge Management. Retrieved from <http://www.scientificpapers.org/knowledgemanagement/knowledge-based-economy-assessment/>.
49. Understanding Knowledge Societies (2005). United Nations. New York.
50. Von Hippel E. (2005). 'Democratizing innovation. Cambridge. MA: MIT Press.
51. White D.S., Gunasekaran A., and Ariguzo G. (2012). The structural components of a knowledge-based economy. International Journal of Business Innovation and Research, 7(4), pp.504-518.
52. Wiener N., (1948). Cybernetics: or Control and Communication in the Animal and the Machine, MIT Press, Cambridge.
53. Бир С.. (1963). Кибернетика и управление производством. М., Наука.
54. Дубина И. (2009). К вопросу о соотношении понятий «креативная экономика», «инновационная экономика» и «экономика знаний»//Креативная экономика. Т. 3, № 6.
55. Кобринский Н. , Майминас Е., Смирнов А., (1982). Экономическая кибернетика. М., Экономика.
56. Ланге О. (1968). Введение в экономическую кибернетику. М., Прогресс.
57. Лепски, В. (2015). Экономическая кибернетика саморазвивающихся сред (кибернетика третьего порядка).
58. Матурана У. (1996). Биология познания. Язык и интеллект. М., с. 95-142.
59. Матурана У. , Варела Ф. (2001). Древо познания. М.
60. Миндели Л.Э., Пипия Л.К. (2007). Концептуальные аспекты формирования экономики знаний. Проблемы прогнозирования. N 3. – С.115-136.

Systemic Concept and Socio-Cultural Challenges of Knowledge-based Economy

Givi Bedianashvili

*Doctor of Economic Sciences, Professor
European University*

S u m m a r y

The paper deals with the basic aspects of the systemic concept of the formation of knowledge-based economy, as well as the peculiarities of the cognition process and culture as a factor. The issue of scientific knowledge and culture is interpreted. It should be noted that in considering the facts of culture as a factor, special attention must be given to the purposeful perfection of business culture as an informal institution.

Key words: *knowledge-based economy; culture; monitoring of business culture parameters; system change of education and science.*